

Yaakov and Rachel: Hope in the Anger and Frustration

רמב"ן בראשית פרק ל פסוק א

(א) הבה לי בנים - אמרו המפרשים (רש"י, וראב"ע) שתתפלל עלי. ואם אין מתה אנכי - ... ואני תמה, אם כן למה חרה אפו ולמה אמר התחת אלהים אנכי, ושומע אל צדיקים ה'. ומה שאמר, אבא לא היו לו בנים אני יש לי בנים, ממך מנע ממני לא מנע, וכי הצדיקים אינן מתפללים בעד אחרים. והנה אליהו ואלישע התפללו בעד נשים נכריות (מ"א יז כא, ושם ב ד טז) ... ונראה שבשביל זה תפסוהו רבותינו. אמרו בבראשית רבה (עא ז) אמר לו הקב"ה כך עוניך את המעיקות, חייך שבניך עתידין לעמוד לפני בנה:

ועל דרך הפשט אמרה רחל ליעקב שיתן לה בנים, ובאמת דעתה לאמר שיתפלל עליה, אבל שיתפלל עליה עד שיתן לה בנים על כל פנים, ואם אין שתמית עצמה בצער. דברה שלא כהוגן בקנאתה, וחשבה כי באהבתו אותה יתענה יעקב וילבש שק ואפר ויתפלל עד שיהיו לה בנים שלא תמות בצערה. ויחר אף יעקב - שאין תפלת הצדיקים בידם שתשמע ותענה על כל פנים. ובעבור שדברה דרך געגועי הנשים האהובות להפחידו במיתתה חרה אפו. ולכך אמר לה שאינו במקום אלהים שיפקוד העקרות על כל פנים, ואינו חושש בדבר, כי ממנה נמנע פרי הבטן ולא ממנו, וזה ליסר אותה ולהכלימה. והנה הצדקת בראותה שלא תוכל להסמך על תפלת יעקב, שבה להתפלל על עצמה, אל שומע צעקה. וזהו וישמע אליה אלהים (להלן פסוק כב)

ואולי נתקן על דעת רבותינו, כי יעקב אי אפשר שלא נתפלל על אשתו האהובה כי עקרה היא, אלא שלא נתקבלה תפלתו, ובאה עתה רחל להתעולל עליו לאמר שיתן לה בנים על כל פנים בתפלתו כי לא נופל הוא מאביו שעשה כן, ויחר אפו ואמר לה כי הדבר ביד אלהים ולא בידו, ואביו נשמעה תפלתו שהוא צדיק, ועתיד להיות לו זרע, אבל היא נמנע ממנה פרי בטן. ונכון הוא:

מי השילוח ויצא

ותאמר הפעם אודה את ה', איתא בגמ' אמר ר"י אם יאמר לך אדם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין לא יגעתי ומצאתי אל תאמין יגעתי ומצאתי תאמין, והנה בגמ' ודאי לא בשופטני עסקינן שזה האומר יגעתי ולא מצאתי איירי שאנו רואין שיגע הרבה ולא מצא וכן האומר לא יגעתי ומצאתי איירי שאנו רואין שלא יגע ומצא וא"כ איך שייך לאמור אל תאמין, אך עומק הענין הוא מבואר ברחל ובלאה, כי בטח אמנו רחל כמה תפלות וכמה בקשות בקשה שיושיע לה ה', אך מפני זה לא הועיל לה לפי שנאמר ותקנא רחל באחותה והוצרכה הקנאה להתברר אם הוא קנאת סופרים שהוא לש"ש או קנאה בעלמא כפי דרך הטבע ח"ו, והנה התנהגות הש"י עם האדם אשר באותה הטובה שנתן בהמדה, בהמדה הזאת עצמה ברא בו חסרון, ע"כ לא יוכל הטובה לצאת לפועל קודם שיתרפא חסרונו, וקודם שיתרפא החסרון לא יועיל כמה תפלות וסיגופים להאדם עד שיתרפא חסרונו ואז יושע, ע"כ לפי שרחל הוצרכה להתברר במדות קנאה וקודם שנתבררה בזאת לא הועיל לה שום תפלה וכל יגיעתה, וע"כ כאשר בקשה מיעקב אבינו שיתפלל בעדה חרה אפו עלי, ולהבין זאת כי הלא כדין עשתה. כי מי שיש לו צרה בתוך ביתו ילך אצל חכם וכן הקשה הרמב"ן ז"ל, אך מחמת שכתוב קודם ותקנא רחל, ע"כ ויחר ליעקב מחמת שמקודם היתה צריכה להתברר קנאתה, אך כשאמרה ליעקב הנה אמתי לפניך כו' ואבנה גם אנכי ממנה, מזה נראה שכוונתה היתה לש"ש שהרי הכניסה צרתה לתוך ביתה, וזה פי' יגעתי ולא מצאתי אל תאמין אף שאנו רואין שיגע א"ע מ"מ לא ה' במקום הראוי לפניו להתיגע כאדם הרוצה לכנוס לבית ודופק שלא במקום הפתח אפילו ידפוק כל היום לא יועיל לו אבל כשיבא למקום הפתח וידפוק אז מיד יפתח לו,

שפת אמת ליקוטים - פרשת ויצא

ותקנא רחל באחותה, פי' רש"י קנאה במעשי' הטובים, נראה לי כי לפעמים כתיב ויקנאו אותו פלשתים ולפעמים כתיב ויקנאו בו אחיו וכן הכא, והענין כי יש קנאה מתוך השנאה. שה' לפלשתים רע עין, זה ויקנאו אותו שרצו שלא יהי' לו אותו הגדולה אבל קנאת הצדיקים הוא בעצמותם לכן כתיב ויקנאו בו שנתקנאו למה לא יבואו גם המה למדרגה זו, וכן ותקנא רחל באחותה להיות ניתקנת להתדמות למעשי' הטובים כנ"ל

פרי צדיק פרשת ויצא אות ז'

והנה כמו שהג' מדות של האבות הק' הם שורש חיי עולם כמו כן זה לעומת זה ג' מדות ההיפך הקנאה והתאוה והכבוד שמוציאין את האדם מן העולם. והתאוה הוא ההיפך של אהבה חסד שבקודשה. וזהו ישמעאל פסולת אברהם שהחיות של ו התאוה וניאוף כמ"ש בזה"ק. והקנאה כעס ההיפך של גבורה דקדושה והוא פסולת של יצחק עשו

רמב"ן פירוש על ספר יצירה

חכמה - היא סוף מה שאדם יכול להשכיל במחשבה. ומסורת הענין ברמז כי כתר עליון ית' מלא יותר ממה שהלב יוכל להרהר כבודו, צמצם עצם הכבוד כשעור פני הפרכת [נ"א, הכפרת] וכבין שני הכרובים שהוא טפח, ונמצא חושך על פני הכל כי העדר

האור הוא חשך. והמשיך ממקור הכל האור הבהיר הנקרא הכמה. שלשים ושנים נתיבות כל נתיב ונתיב נוקב בחשך האותיות בצורתם והספירות בשיעור שברצון הגזור יתברך ויתעלה. ונעשו מובדלים זה מזה. ונקיבת אור הנתיבות ויציאתם מפורשות זו מזו נקראת חקיקה. לכך אמר שבהם חקק יו"ד ה"א כלומר בנתיבות האור שהם ל"ב מעת המשכתן מן הכתר העליון בהם חקק החוקק יתברך את החשך ועשה מהם עצם כבוד נרמז עליו בשם יו"ד ה"א.

בעל שם טוב בראשית פרשת בראשית

כג. ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. בשם האלוקי הרב בעל שם, הוא אמר ויהי (תהלים ל"ג, ט) אמר לשון לבוש, כמו בצע אמרתו (איכה ב', י"ז), ואמרו ז"ל (מגילה י' ב) כל מקום שנאמר ויהי הוא צער, ורצה לומר האין סוף רצה להלביש את עצמו כדי שיקבל טובו ובהירותו היה צריך ויהי שהוא צמצום כידוע לידועי הן: (כתבי קודש דף כ"ד ע"ב)

כד. ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור. כלומר ויאמר ה' יתברך מכח מדת אלהים שהוא מדת גבורה המצמצם האור, מחמת זה יהי אור המתקיים שיוכל העולם לסובלו: (כתר שם טוב ה"ב בסופו, רמזי תורה פרשת בראשית, ליקוטי אמרים)

מי השילוח תזריע

אשה כי תזריע וילדה זכר, האני אשכיר ולא אוליד יאמר ה' אם אני המוליד ועצרתי אמר אלקיך (ישעי' ס"ו), מתחילה כתיב לשון עתיד האני אשכיר ולא אוליד ואח"כ נאמר לשון עבר המוליד ועצרתי, כי בתחילה כשאדם מתחיל להתקרב עצמו להש"י אז מסתיר הש"י אורו ממנו כדי לברר תשוקתו עד שנסבר לבו שמכיר את חסרונו עד שזוכה עי"ז שהש"י מגלה לו ד"ת יותר ויותר מכפי תשוקתו שהקב"ה נותן לו מלא עומסו. וזה פי' הפסוק האני אשכיר היינו אם התחילת התקרבותו אני שברתי את לבו בהסתרת פנים כדי להגביר צעקתו ולבררו כדי שיזכה לישועה, ולא אוליד לשון עתיד שאז אין לב האדם מאמין אפילו שיוליד ויזכה לישועה בשפע רב אז מכיר שהי' עמו הש"י מתחילה ועד סוף וזהו אם אני המוליד, לשון עבר ועצרתי, אז מכיר שלא הי' ממש הסתרת פנים כי גם בתחילה כשהי' בצעקה אז הי' ג"כ מכח הש"י שבנה לו את הישועה ע"י הסתרה הזו, וכתיב אם תדרשנו ימצא לך הנה מה שהאדם זוכה שהש"י נמצא לו בודאי אין זה במקרה רק שהי' מוכן כך מתחלות בריאתו לבוא למדרגת ישועה זו, ואעפ"כ מצד האדם יש לו בהירה כמ"ש אם תדרשנו כו' וזהו פלא גדול, וזה ג"כ פליאת הפרשה הזו אשה כי תזריע וילדה זכר היינו שאין לברר עומק הלז כי אי אפשר שע"י זריזות תשוקתך יולד הישועה הנראת שהי' במקרה, ותלוי בבחירתך ובאמת אינו רק שהישועה אמיתית מסודרת כן מתחילת הבריאה מאת הש"י, וזהו וילדה זכר היינו ישועה מסודרת מתחילת הבריאה:

ספר מי השילוח - פרשת בחוקותי

וזה פירש אם בחקותי תלכו, אם הוא לשון ספק, והוא כי אף שהאדם הולך בד"ת צריך ג"כ להיות בספק פן אינו מקיים רצון הש"י בשלמות, כי רצון הש"י עמוק מאוד. וכמו שמצינו שדוד המ"ע הי' מתירא פן אינו מקיים רצון ה' בשלימות, וזה שאמר דהמ"ע הי' שות חושך סתרו סביבותיו סכתו חשרת מים עבי שהקים. ישת חושך סתרו, היינו על חושך וספקות שיגיע לאדם ממעשיו מיראתו פן לא יעשם כרצון הש"י בשלימות, עי"ז יתגלה לו סתר האמת מד"ת, כי ישת הוא התגלות כמו וישת עליהם תבל, וע"י החושך יתגלה לו ההסתר כי ע"י שיולדו לאדם ספקות בד"ת עי"ז יבוא לאמיתם